

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Одеський національний економічний університет

Анотація: В роботі розглянуто діючий механізм оподаткування сільськогосподарських виробників. Підраховано податкове навантаження відносно площі сільськогосподарських угідь. Розроблені напрямки покращення механізму оподаткування сільськогосподарських виробників.

Ключові слова: механізм оподаткування; сільськогосподарські виробники; спеціальні режими оподаткування; податкове навантаження.

Abstract: The operating mechanism of taxation of agricultural producers is in-process considered. The tax loading is calculated in relation to area of agricultural land. Directions of improvement of agricultural producers taxation mechanism are developed.

Keywords: mechanism of taxation; agricultural producers; special modes of taxation; tax loading.

Оподаткування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності аграрного сектору є однією з складних та важливих елементів податкової системи України. Специфіка сільськогосподарської галузі вимагає особливих механізмів оподаткування таких платників. Крім того, слід враховувати, що система оподаткування вважається найважливішим важелем стимулювання розвитку сільськогосподарських підприємств, створює конкурентні переваги вітчизняної сільськогосподарської продукції на світових продовольчих ринках. Як важливий інструмент державного регулювання економічного зростання, система оподаткування сільськогосподарських підприємств повинна також знаходити компроміс інтересів платників податків і держави. Державне регулювання розвитку сільського господарства шляхом оподаткування дає можливість таким суб'єктам господарювання через отримання податкових преференцій та податкових пільг здійснювати діяльність у сприятливіших умовах. А так, як структура експорту надає можливість характеризувати роль нашої країни у світовому просторі як постачальника продукції сільського господарства (в українському експорті частка сільськогосподарської продукції впродовж 2001 – 2021 років зросла з 9% до – 38%, або у 4,2 рази), держава має підтримувати розвиток цієї галузі, в тому числі шляхом запровадження особливого сприятливого механізму оподаткування. Зазначене обумовило актуальність обраної теми нашого дослідження.

Наразі українське сільськогосподарське підприємство є самостійним суб'єктом господарювання. Його діяльність пов'язана із виробництвом та реалізацією сільськогосподарської продукції, а також з її можливою первинною переробкою.

За даними Державної служби статистики України [1] протягом 2010 – 2021 років частка суб'єктів господарювання у сільському господарстві складала близько 4% від загальної кількості суб'єктів, при чому левову частку з них становлять саме підприємства. Саме тому ми приділили особливу увагу оподаткуванню підприємств-виробників сільськогосподарської продукції.

Проаналізувавши дані за останні роки щодо економічної активності підприємств, ми можемо зробити висновок, що в структурі аграрного виробництва зменшується кількість підприємств, що вирощує зернові технічні та олійні культури. Так агробізнес відреагував на підвищення ризикованості ведення господарської діяльності, на рівень внутрішніх та світових цін. Зростає і концентрація сільськогосподарського виробництва. Наприклад, близько 1,6% підприємств у середньому на площі понад 3000 га виробили майже 30,5% зернових і зернобобових культур у цій категорії господарств. На відміну від зернових і зернобобових культур проблема поляризації виробництва соняшнику не така складна. У вирощуванні цієї культури спостерігається більш рівномірне розподілення між концентрацією підприємств й обсягів виробництва продукції [2].

Досліджуючи середню врожайність стає очевидним, що невеликі господарства поступаються великим підприємствам за цим показником. Тому саме невеликі за розміром підприємства необхідно державній владі підтримувати шляхом застосування податкових пільг, зменшеними ставками оподаткування. Ми також проаналізували, які підприємства за видами діяльності щорічно показують

найкращі фінансові результати, які перевищують середньо українські показники. Ними виявилися саме підприємства галузі сільського, лісового та рибного господарства.

Проте, на зменшення кількості сільськогосподарських підприємств, зменшення суми їхнього прибутку до оподаткування, на різні фінансові результати до оподаткування підприємств сільського, лісового та рибного господарств, які отримали прибуток, у розрахунку на 1 га площі сільськогосподарських угідь по деяких областях України можуть впливати певні фактори:

- підвищення собівартості культур, що вирощуються, дорожчає паливо та добрива;
- недостатня частка спеціалістів високої кваліфікації, що здатні запроваджувати інновації у селекції та технологіях виробництв продукції;
- недостатня фінансова підтримка сільськогосподарських виробників;
- незначний обсяг високотехнологічного виробництва запроваджений у галузь сільського господарства;
- вплив системи оподаткування на виробників сільськогосподарської продукції.

З метою аналізу динаміки надходжень до бюджетів усіх рівнів податків від виробників сільськогосподарської продукції ми використали дані за КВЕДом (А) сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство. Лідерами зі сплати податків за видами діяльності мають підприємства, що здійснюють вирощування зернових культур (крім рису) – 77% усіх платників, що надали державі в 2021 році 32,7 млрд. грн.

Щодо динаміки надходжень єдиного податку від сільськогосподарських виробників за 2017-2021 рр., їхня частка надходжень в середньому становить 15,3% від загальної суми надходжень єдиного податку.

Ми також визначили розмір сплаченого єдиного податку з сільськогосподарських виробників у розрахунку на 1 га площі сільськогосподарських угідь та спрогнозували дані на 2022 рік.

Розрахований показник показав тенденцію до зростання. Хоча максимальне його значення і склало у 2020 році 272,97 грн. надходження єдиного податку з 1 га площі сільськогосподарських угідь, у 2021 році розмір сплаченого єдиного податку зменшився до 270,66 грн./га, що більше показника 2017 року на 52,3 грн./га. Наш прогноз у 2022 році з вірогідністю на 87,9% складає 240,66 грн./га. Отже, ситуація в агросекторі показує, що податкова система все ж є недостатньо ефективною, а це означає, що податкове законодавство необхідно постійно вдосконалювати. Перш за все, податкове законодавство повинне бути стабільним, для того щоб сільськогосподарські підприємства не мали постійних ризиків адаптування до оподаткування. Вони мають впевнено обирати для себе підходящий спосіб оподаткування: за загальною чи спрощеною системою.

Ми пропонуємо такі покращення системи оподаткування виробників сільськогосподарської продукції:

- запровадження мінімальної ставки ПДВ на сільськогосподарську продукцію;
- введення інвестиційного податкового кредиту;
- запровадити механізм підтримки дрібних сільськогосподарських виробників шляхом використання додаткових податкових пільг;
- скасування мінімального податкового навантаження на дрібних сільськогосподарських виробників.

Запропоновані шляхи нададуть можливості як сприяти розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні, так і наповнювати бюджети всіх рівнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Економічна статистика Сільського, лісового та рибного господарства. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

2. Ю. Кернасюк Сучасний агробізнес: ефективність, спеціалізація та концентрація. Економічний гектар, 07 вересня 2021. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichniy-hektar/item/22660-suchasnyi-ahrobiznes-efektyvnist-spetsializatsiia-ta-kontsentratsiia.html>

Волохова Ірина Семенівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, Одеський національний економічний університет, Одеса, e-mail: volokhovais@ukr.net

Volokhova Iryna S. - doctor of economic sciences, Professor, Professor of Department of Finances, The Odessa national economic university, Odessa, e-mail: volokhovais@ukr.net